

**ทัศนะของชาวมุขชนบ้านยางน้อยต่อการพัฒนาสังคม
ของ พระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ เขมungskโร)**
**Baan Yang Noi Villagers' View towards Social Development
of Brahma Vachirayan (Prasit Kamungkaro)**

ร้อยตำรวจโท ชัช แสงฉาย* และ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี**

Police Lieutenant Chat Seangchay and Dr.Yuwat Wuttimete

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ เพื่อศึกษาทัศนะของชาวมุขชนบ้านยางน้อยต่อการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ โดยเก็บแบบสอบถามจากประชากรตัวอย่าง จำนวน 285 คน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ผลการศึกษาพบว่า พระพรหมวชิรญาณมีบทบาทในการพัฒนาสังคมผ่านการทำงาน 2 ส่วน ส่วนแรกคือ การปฏิบัติศาสนกิจซึ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก และส่วนที่สอง คือ การดำเนินโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาสังคม, ทัศนะ, โครงการและกิจกรรมการพัฒนาสังคม

Abstract

The research objective to study about the role development of Brahma Vachirayan and to study Baan Yang Noi Villagers' View towards Social Development of Brahma Vachirayan. Collecting data by a questionnaire with sample consisted of 285 people living in Baan Yang Noi, Korae, Khueang Nai, Ubon Ratchathani. Using by accidental sampling. The research finding is Brahma Vachirayan has a role on the social development including 2 sections. That is the high level (good) of the role of religious activities development, the monk administration, and religious propagate, social worker, community development, construction and renovation. In the second section is the high level in the development project and development activities

Key Words: Social Development, View, Development Project and Activity

* นิสิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** ศาสตราจารย์ (พิเศษ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทนำ

กระบวนการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาในทุกสังคมตามธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง จะเร็วหรือช้ามันจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การพัฒนาในสังคมไทยก่อนที่วัฒนธรรมตะวันตกจะแพร่กระจายเข้าสู่สังคมไทย กระบวนการพัฒนาของไทยเป็นไปแบบธรรมชาติ ไม่มีสื่อการพัฒนาในลักษณะของการจัดตั้งองค์กร จนกระทั่งวัฒนธรรมตะวันตกแพร่กระจายเข้ามาจึงได้มีการจัดตั้งองค์กรเพื่อการพัฒนาขึ้น (สมบุญ สุขสำราญ, 2530) รัฐบาลไทยได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศด้วยการเน้นนำเอาวิธีการพัฒนาชุมชนเข้ามาใช้โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการพัฒนาด้านต่างๆ โดยปรัชญาการพัฒนาชุมชนนั้นเน้นการจัดตั้งกลุ่มผู้นำชุมชนเพื่อให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มตามกิจกรรมต่างๆ ในสังคม โดยเน้นให้การศึกษาแก่ประชาชนในการพึ่งตนเอง โดยในทางปฏิบัติเน้นวัดเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยยึดเอาพระสงฆ์เป็นผู้นำหลักทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำด้านการศึกษา จริยธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรมในชุมชน และตลอดระยะเวลาการพัฒนาที่ผ่านมาของสังคมไทยได้มีการนำปรัชญา แนวคิด แนวทางต่างๆ เข้ามาใช้ และแต่ละแนวคิด แต่ละแนวทางก็มีความหลากหลาย มีรูปแบบ ข้อดี ข้อด้อยแตกต่างกัน ดังนั้น การพัฒนาไม่ควรยึดติดอยู่ในกรอบของแนวคิด แนวทาง ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ควรยอมรับในความหลากหลาย และเลือกหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม ไม่ถูกครอบงำด้วยแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง และไม่ทิ้งรากฐาน รากเหง้าของสังคมไทย ซึ่งผู้ศึกษา มองว่า สังคมไทย ศาสนาพุทธ มีความสำคัญต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของคนไทย ดังนั้นในการพัฒนาสังคมจึงไม่ควรละเลยสถาบันศาสนาซึ่งเป็นรากเหง้าของสังคมไทย และสถาบันศาสนาก็มีพระสงฆ์เป็นตัวกระทำที่สำคัญ ซึ่งที่ผ่านมา เราได้เห็นพระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชนมากขึ้น แทนที่จะจำกัดตัวเองอยู่กับการเทศน์ การสอน และการสวดเท่านั้น พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยทำงานสงเคราะห์ชุมชนด้วยความศรัทธาเริ่มของท่านเอง มิใช่การชักนำของหน่วยงานรัฐหรือเพื่อสนองนโยบายรัฐ

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของพระสงฆ์นั้นโดยภาพทั่วไปจะเน้นการพัฒนาด้านสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นฐาน หลายท่านได้เริ่มช่วยเหลือชาวบ้านด้วยกิจกรรมเล็กๆ เช่น การจัดตั้งศูนย์เด็กในวัด การอบรมเยาวชน ต่อมาก็ขยายขยายไปสู่การช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ เช่น ทำโครงการฝึกอาชีพ ธนาคารข้าว ธนาคารควาย สหกรณ์ร้านค้า บ้างก็สงเคราะห์ด้านสุขภาพอนามัย เช่น ส่งเสริมการแพทย์พื้นบ้าน ให้คำแนะนำด้านสุขภาพ หรือรักษาผู้ป่วยเอดส์ ขณะที่หลายท่านส่งเสริมชาวบ้านในเรื่องเกษตรผสมผสาน หรือเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง นอกจากนี้ ยังมีพระสงฆ์อีกไม่น้อยที่ทำงานรณรงค์ในหมู่บ้านเพื่อให้ปลอดจากอบายมุขและสิ่งเสพติด ความเคลื่อนไหวของพระสงฆ์ดังกล่าว ทำให้คำว่า “พระนักพัฒนา” เป็นที่รู้จักแพร่หลายในสังคม รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานราชการ และได้ทำให้สังคมไทยตระหนักว่าพระนั้นไม่ได้มีบทบาทเฉพาะพิธีกรรมหรือในกำแพงวัดเท่านั้น หากท่านยังมีศักยภาพมากกว่านั้น (พระไพศาล วิสาโล, 2546)

จากความเคลื่อนไหวของพระนักพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของพระสงฆ์ที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต โดยพระสงฆ์ท่านได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทของท่านที่นอกจากการเป็นผู้นำทางศาสนา มาเป็นผู้นำทางการพัฒนาในฐานะของพระนักพัฒนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาท และเจตคติ แนวคิดในการพัฒนาของพระสงฆ์เพื่อค้นหาว่าพระสงฆ์สามารถเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาในด้านใดบ้าง และแต่ละด้านท่านมีเจตคติ แนวคิดในการพัฒนาอย่างไร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ เพื่อนำไปใช้เป็นทางเลือกหรือแบบอย่าง ในการแสดงบทบาทด้านการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในสังคมไทยและเป็นคุณูปการต่อสังคมสืบไป

โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ สุทธิพันธุ์) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดยานนาวาและเจ้าอาวาสวัดธรรมาราม นครชิคาโก สหรัฐอเมริกา โดยภูมิสำเนาเดิมท่านอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี ท่านมีชีวิตในวัย

เด็กและเติบโตในชนบท จากนั้นท่านได้บวชเป็นสามเณรและได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในกรุงเทพมหานคร ท่านเป็นพระผู้หนึ่งที่ มีความใฝ่รู้ ทั้งความรู้ทางโลกและทางธรรม โดยทำการศึกษาหาความรู้ด้วยตัวท่านเองอย่างต่อเนื่อง ท่านมีความรู้ ความสามารถในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการประพันธ์ งานเขียนรวมทั้งท่านได้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีโอกาสปฏิบัติงานด้านการ บริหารคณะสงฆ์ และงานด้านการพัฒนามาอย่างยาวนาน ซึ่งส่งผลให้ท่านได้รับทราบเข้าใจบริบททางสังคมในแต่ละยุค สมัยเป็นอย่างดี ท่านมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะของการพัฒนาสังคมผ่านโครงการต่างๆ ตลอดจนแก้ไขปัญหาสังคมและศาสนา(สงฆ์) ทั้งในและต่างประเทศโดยท่านเป็นผู้เข้าใจปัญหาเรื่องคน สถานที่และเวลาได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจ โลกและธรรม อย่างผู้มีประสบการณ์มายาวนานจึงเป็นที่เคารพเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนทุกระดับอย่างกว้างขวาง

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามในกิจกรรมการพัฒนาดังกล่าวที่ว่า “ในฐานะและบทบาทที่ท่านเป็นพระสงฆ์ชั้น ผู้ใหญ่และมีผลงานด้านการพัฒนาสังคมตลอดช่วงระยะเวลาที่ท่านครองสมณะ ท่านมีแนวคิดอย่างไรในการพัฒนาสังคม ผ่าน โครงการและกิจกรรมต่างๆ และท่านมีบทบาทอย่างไรบ้างในกิจกรรมและการพัฒนาสังคมและศึกษาที่คณะของชาวบ้านหรือผู้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการดังกล่าวมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาทและผลจากโครงการพัฒนาดังกล่าวของท่าน ” ผู้วิจัยหวังว่าผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจการด้านการพัฒนาของพระสงฆ์เพื่อ ตระหนักถึงความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของชาวชุมชนบ้านยางน้อยต่อการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท แนวคิดการพัฒนาของพระพรหม วชิรญาณ
2. เกิดองค์ความรู้ ความเข้าใจแนวคิดและหลักวิธีการใช้ธรรมในพระพุทธานุสาในงานด้านการพัฒนาสังคมของ พระพรหมวชิรญาณ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์
3. ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในปัจจุบันเพื่อหาแนวทางหนุนเสริมศักยภาพในการ พัฒนาสังคมของพระสงฆ์ให้มากขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ และทัศนคติของชาวชุมชน บ้านยางน้อยต่อการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คนที่มีอายุตั้งแต่ 15-90 ปีที่อาศัย อยู่ในพื้นที่บ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวชุมชนบ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 1,085 คน

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นชาวชุมชนบ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีอายุ ตั้งแต่ 15 ปี-90 ปี โดยใช้ตารางสุ่มกำหนดหน่วยตัวอย่างในการหาขนาดตัวอย่างที่สร้างขึ้นโดย Krejcie and Morgan (1970) ดังนั้น จากประชากรจำนวน 1,085 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน

การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรให้ได้จนครบตามจำนวน 285 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และทักษะที่มีต่อบทบาทการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ ปัญหา เงื่อนไขในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร งานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ต้องการวัด และสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในชุมชนบ้านยางน้อย

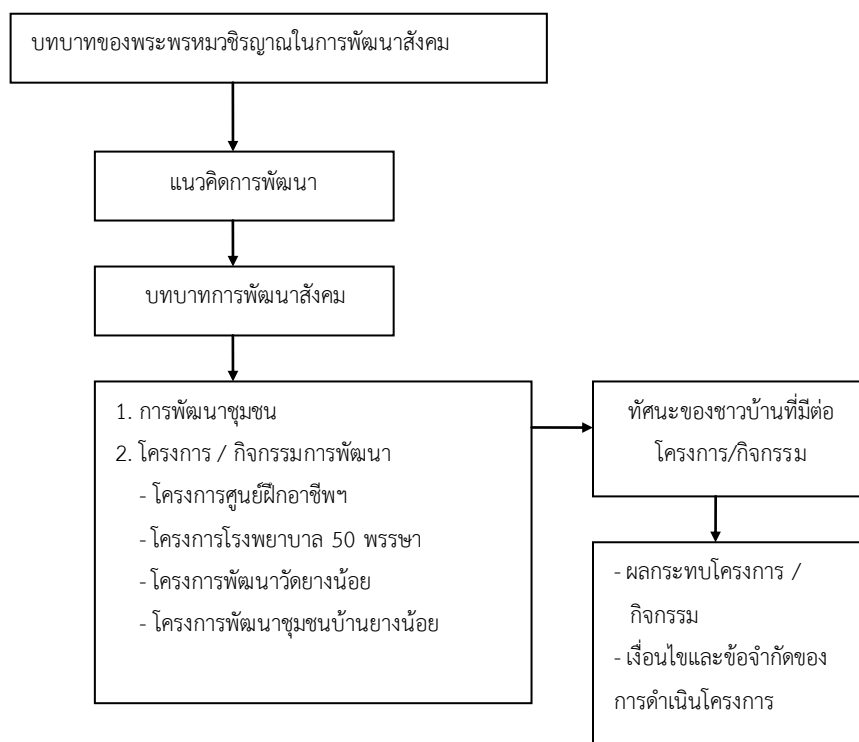
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และมีผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 4 คน รวมตัวผู้วิจัยด้วย โดยผู้วิจัยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล และอธิบายการทำแบบสอบถามเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์สามารถนำมาอธิบายวิเคราะห์ผลการศึกษา และให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามด้วยตัวเอง แต่หากเป็นกรณีที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุ อ่านหนังสือไม่ได้หรือมีปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ในการทำแบบสอบถามด้วยตนเอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอบถามและให้กลุ่มตัวอย่างในกรณีดังกล่าวเป็นผู้ตอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ กำหนดรหัสสำหรับข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ผลการวิจัย

ชีวประวัติและงานด้านการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ

ชีวประวัติของพระพรหมวชิรญาณ

พระพรหมวชิรญาณ ฉายา เขมงโกโร เดิมชื่อ ประสิทธิ์ นามสกุล สุทธิพันธุ์ เกิดวันที่ 24 พฤษภาคม พุทธศักราช 2480 บิดาชื่อนุ่นก่อเอ้ อุกฤษ (ผา) มารดา นางก่อเอ้ อุกฤษ (ตา) บ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรราชธานี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ประภาทิสามัญ กรรมการเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดยานนาวา และเจ้าอาวาสวัดธรรมาราม นครซีกาโก สหรัฐอเมริกา โดยภูมิลำเนาเดิมท่านอยู่ที่จังหวัดอุดรราชธานี ท่านมีชีวิตในวัยเด็กและเติบโตในชนบท จากนั้นท่านได้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อ วันที่ 3 เมษายน 2491 ที่วัดยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรราชธานี พระครูพนิตวิมลคุณ เจ้าคณะอำเภอลำทะเมนชัยในวัดทุ่งสว่าง บ้านโนนใหญ่ ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรราชธานี เป็นพระอุปัชฌาย์และอุปสมบทเป็นพระภิกษุ วันที่ 20 กรกฎาคม 2501 ณ พระอุโบสถวัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร แขวงจักรวรรดิ เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งพระธรรมธีรราชมหามุนี (ธีร์ ปุณณโก ป.ธ.9) เจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิ (ในขณะนั้น) เป็นพระอุปัชฌาย์และได้ศึกษาเล่าเรียนในกรุงเทพมหานคร ด้านวิทยฐานะของพระพรหมวชิรญาณ มีดังนี้

1. วิทยฐานะสายสามัญ ใน พ.ศ. 2491 สำเร็จวิชาสามัญชั้นประถมปีที่ 4 ที่โรงเรียนประชาบาล (พรหมพิทยา) บ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรราชธานี และใน พ.ศ. 2503 จบชั้นบาลีอรรถมนศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

2. วิทยฐานะพระปริยัติธรรมในพระพุทธศาสนา มีดังนี้ พ.ศ. 2497 สอบได้นักธรรมชั้นตรี สำนักเรียนวัดยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรราชธานี พ.ศ. 2498 สอบได้นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอลำทะเมนชัย

ใน จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2499 สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดมณีวนาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และ พ.ศ. 2501 สอบได้ประโยค ป.ธ.3 สำนักเรียนวัดจักรวรรดิราชาวาสวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร

งานด้านการพัฒนาศักยภาพของพระพรหมวชิรญาณในชุมชนบ้านยางน้อย

การเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนบ้านยางน้อย เริ่มจากเมื่อ พ.ศ. 2517 พระพรหมวชิรญาณ (ประสิทธิ์ เขมงโกโร) ได้พิจารณาเห็นว่า สำนักวัดยางน้อยที่เคยเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีต เมื่อเวลาผ่านไปความเจริญรุ่งเรืองได้ลดลงในทุกด้านจึงได้วางโครงการพัฒนาวัดในด้านต่างๆขึ้น ขณะเดียวกัน ได้พิจารณาเห็นว่า ถ้าวัดมีความเจริญรุ่งเรือง แต่ชุมชนขาดการพัฒนาขาดความเจริญทั้งในทางอาชีพ ยังมีปัญหาในทางเศรษฐกิจ สุขภาพอนามัย การศึกษา หรือยังลำบากยากจนและขาดความสงบสุขแล้ว วัดวาพระศาสนาซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรมจะไม่สามารถดำรงอยู่คู่กับสังคมชุมชนและสังคมได้ใน พ.ศ. 2538 พระพรหมวชิรญาณได้เริ่มนำคณะสงฆ์และประชาชนทำการพัฒนาบ้าน ยางน้อยและหมู่บ้านใกล้เคียงให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น การพัฒนาวัดยางน้อย ได้สร้างเสนาสนกุฏิสงฆ์ สร้างอุโบสถพร้อมพระพุทธรูปประธานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานในอุโบสถ และสร้างศาลารอบอุโบสถ สร้างศาลาจีน โสณพนิช สร้างประปาและไฟฟ้าในวัด สร้างวิหารและพระพุทธรูปมาพระพุทธรูปโลก นาถสุโขทัย ในพระนามของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มาประดิษฐาน ณ วิหารพระพุทธรูปโลกนาถสุโขทัย ขอพระราชทานพระพุทธรูปมาพระพุทธรูปมหาเมฆคลเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 72 พรรษา มาประดิษฐาน ณ ศาลาหน้าอุโบสถ ตลอดถึงส่งเสริมพัฒนาการศึกษานักธรรมและบาลี ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนการพัฒนาชุมชนบ้านยางน้อย ได้นำพัฒนาถนนหนทางในหมู่บ้าน นำพัฒนาอนามัยให้ทุกหลังคามีส้วมซึม นำสร้างสถานีอนามัยเพื่อสุขภาพอนามัยของประชาชน สร้างประปาในหมู่บ้าน พัฒนาการสาธารณสุขการให้ทุกหลังคามีส้วมซึมและน้ำประปาหมู่บ้านใช้นำพัฒนาในด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชน

ในด้านอาชีพ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่มีอาชีพเกษตรกรรมทำไร่เป็นหลัก มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพไม่มีอาชีพและรายได้เสริมใดๆ เมื่อเสร็จจากการทำนาหรือเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว หนุ่มสาวจะออกจากภูมิลำเนาไปขายแรงงานตามเมืองใหญ่ หรือในกรุงเทพมหานคร เหลือแต่เพียงเด็กและคนชราเท่านั้นที่อยู่กับหมู่บ้าน เพื่อป้องกันปัญหาการอพยพทิ้งถิ่นฐานเข้าสู่สังคมเมืองและเป็นการสร้างสถาบันครอบครัวในชนบทให้สมบูรณ์อย่างในอดีต พระพรหมวชิรญาณ ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพประสิทธิมนต์จึงพิจารณาหาแนวทางการพัฒนาอาชีพให้กับราษฎร โดยประสานกับองค์กรและส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะกับ พล.ต.เรวัติ บุญทัพ รองแม่ทัพภาคที่ 2 ขอให้เข้าร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการจัดเตรียมงานเพื่อดำเนินการจัดตั้งโครงการส่งเสริมศิลปาชีพขึ้นที่บ้านยางน้อย ใช้เวลาจัดเตรียมงานประมาณ 1 ปี โดยพิจารณาเห็นว่าที่ดินสาธารณะด้านทิศตะวันออกของบ้านยางน้อย คือป่าหนองแฝก มีพื้นที่จำนวน 454 ไร่ เป็นป่าเสื่อมโทรมสภาพดินไม่เหมาะแก่การทำไร่ทำนาจึงได้ทำการปรับปรุงพื้นที่ป่าผืนนี้ให้มีความอุดมสมบูรณ์โดยได้ร่วมมือกับชาวบ้านถวายเป็นที่ดินสาธารณะผืนนี้แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่อจัดตั้งโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ แบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนของงานโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ มีพื้นที่ 250 ไร่ มีสมาชิกในโครงการทั้งสิ้น 310 คน มีกิจกรรมงานศิลปาชีพ 8 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า กิจกรรมทอผ้า กิจกรรมดอกไม้ประดิษฐ์ กิจกรรมตีเหล็ก กิจกรรมชุบเงินชุบทอง กิจกรรมเครื่องปั้นดินเผา กิจกรรมหล่อทองเหลือง กิจกรรม ทำผ้าบาติก ภายในพื้นที่โครงการส่งเสริมศิลปาชีพมีอาคารจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ อาคารแสดงนิทรรศการผ้าและไหม เป็นอาคารจัดแสดงนิทรรศการเพื่อให้ความรู้เรื่องการผลิตผ้าไหมและผ้าฝ้ายแก่ผู้ที่สนใจคณะศึกษาดูงานและนักท่องเที่ยวได้ชม อาคารร้านจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร เป็นอาคารจำหน่ายสินค้าประเภทอาหารแปรรูปจากผลิตผลทางการเกษตรและผลผลิตจากฟาร์มตัวอย่างฯ อาคารร้านอาหารศิลปาชีพ จัดจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มให้แก่ผู้เยี่ยมชมและนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่าน

2. ส่วนของฟาร์มตัวอย่างมีพื้นที่ 210 ไร่ ฟาร์มตัวอย่างในพระองค์เป็นพื้นที่ทดลองการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ เช่น ปศุสัตว์ ประมงน้ำจืด และการปลูกพืชสวนครัวปลอดสารพิษ การปลูกพืชสมุนไพร ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเพื่อผลิตไหม

คุณภาพ วัตถุประสงค์โครงการ คือ เพื่อพัฒนาอาชีพยกระดับรายได้และเป็นแหล่งการจ้างงานของราษฎรในพื้นที่ ที่ไม่ต้องมีการเคลื่อนย้ายแรงงาน รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร การถ่ายทอดเทคโนโลยีและความรู้ทางการเกษตรที่เหมาะสมให้กับราษฎรที่ทำงาน เป็นแหล่งผลิตอาหารของชุมชน รวมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบ้านยางน้อยและหมู่บ้านใกล้เคียงจำนวน 21 หมู่บ้าน ความสำเร็จของบ้านยางน้อยที่ได้จากโครงการนี้คือ ได้พัฒนามาเป็นแหล่งจ้างงานสำคัญที่ทำให้ราษฎรละทิ้งแนวถิ่นฐานน้อยลงและช่วยเสริมรายได้ให้ชาวบ้านยางน้อยและบริเวณใกล้เคียง

จากประสบการณ์การทำงานและการทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในฐานะพระสงฆ์ พระพรหมวชิรญาณได้มีความเห็นว่าการพัฒนาสังคมไทยเรื่องสำคัญที่สุดคือการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมโดยใช้หลักธรรมเข้ามากำกับโดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. สร้างการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน โดยต้องรู้จักรับผิดชอบ คือรับทั้งผิดและรับทั้งชอบ กล้าทำกล้ารับผิดชอบในหน้าที่อย่างเต็มกำลัง แต่ละคนต้องเคารพในบทบาทที่ตนทำอย่างสุจริต
2. สังคมไทยควรพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีส่งเสริมในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ความพอดีของคน ความเหมาะสมกับบุคคล กาละ เทศอยู่แบบพออยู่ตามธรรมดา ลดความเป็นสังคมวัตถุนิยมสูงสังคมของสติ-ปัญญาคุณค่าทางจิตใจให้เป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องการมากกว่าสิ่งของเงินทอง
3. ส่งเสริมความรู้ทั้งทางโลกทางธรรมโดยอาศัยหลักแห่งการมีสติและปัญญากำกับทั้งการเรียน การดำเนินชีวิต เพื่อให้บุคคลนั้นตั้งอยู่ทั้งความเก่งทางโลกและตั้งอยู่ในความเป็นบุคคลที่มีคุณธรรมศีลธรรมเพื่อที่เขาจะได้ใช้เป็นเกราะป้องกันตนและส่งผลให้สังคมเต็มไปด้วยคนที่มีคุณธรรมไปพัฒนาบ้านเมือง

ทัศนะของชาวชุมชนบ้านยางน้อยต่อการพัฒนาสังคมของพระพรหมวชิรญาณ

1. ทัศนะของชาวชุมชนบ้านยางน้อยต่อการทำหน้าที่ศาสนิกของพระพรหมวชิรญาณ ผู้วิจัยนำเสนอผลดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการปกครองคณะสงฆ์ จากการศึกษาพบว่าระดับความเห็นต่อบทบาทของพระพรหมวชิรญาณกับการปฏิบัติศาสนกิจด้านการปกครองคณะสงฆ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจด้านการปกครองคณะสงฆ์ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ สามารถควบคุมส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี มีค่าเฉลี่ย 4.45 รองลงมาคือ สามารถควบคุมดูแลการจัดกิจกรรมภายในวัดให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ย 4.44 และมีความสำคัญในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ย 4.43

1.2 ด้านการเผยแผ่ศาสนา จากการศึกษา พบว่า ระดับความเห็นต่อบทบาทของพระพรหมวชิรญาณกับการปฏิบัติศาสนกิจด้านการเผยแผ่ศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจด้านการเผยแผ่ศาสนาทุกข้ออยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่รู้จักและยอมรับมากขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ย 4.19 รองลงมาคือ มีความรู้ความชำนาญในการเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชนทั่วไปให้เข้าใจง่าย มีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย 4.15 และมีความเอาใจใส่ในการส่งเสริมและพัฒนาในด้านการเผยแผ่ศาสนาให้มีความก้าวหน้าและทันต่อสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย 4.15 เท่ากัน

1.3 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษา พบว่า ระดับความเห็นต่อบทบาทของพระพรหมวชิรญาณกับการปฏิบัติศาสนกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.33 และเมื่อพิจารณา

เป็นรายชื่อ พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ เป็นผู้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์และก่อสร้างศาสนสถาน เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ วิหาร มณฑป มีค่าเฉลี่ย 4.35 รองลงมา คือ เป็นผู้ส่งเสริมด้านศาสนศึกษา ทั้งแผนกธรรมบาลี และศาสน ศึกษาสงเคราะห์ เด็กก่อนวัยเรียน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.34 และถวายงานในด้านศาสนพิธีและการสาธารณะสงเคราะห์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีค่าเฉลี่ย 4.34 เท่ากัน

1.4 ด้านการสาธารณูปการ จากการศึกษา พบว่า ระดับความเห็นต่อบทบาทของพระพรหมวชิรญาณกับการปฏิบัติศาสนกิจด้านการสาธารณูปการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.20 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจด้านการสาธารณูปการทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ ควบคุมดูแลและอำนวยความสะดวกในการให้ใช้วัดเป็นสถานที่จัดประชุม หรือกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมา คือ สามารถจัดการดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด งานเทศกาลประจำปี กิจกรรมอาปนสถาน การจัดประโยชน์ทรัพย์สินของวัด มีค่าเฉลี่ย 4.21 และสร้างความร่วมมือและแรงสนับสนุนทั้งจากพระสงฆ์ ฆราวาสหรือจากชุมชน ในการการดูแล การซ่อมแซม การสร้าง การทำนุบำรุงรักษาอาคารสถานที่หรือศาสนสถานต่างๆ ที่สำคัญภายในวัด มีค่าเฉลี่ย 4.21 เท่ากัน

1.5 ด้านการพัฒนาชุมชน จากการศึกษา พบว่า ระดับความเห็นต่อบทบาทของพระพรหมวชิรญาณกับการปฏิบัติศาสนกิจด้านการพัฒนาชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.45 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การปฏิบัติศาสนกิจด้านการพัฒนาชุมชนทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ การพัฒนาชุมชนบ้าน ยางน้อย ได้แก่ การพัฒนาถนนหนทางในหมู่บ้าน สถานีอนามัย สร้างประปา ไฟฟ้าและพัฒนาในด้านการศึกษาของเด็กและเยาวชน มีค่าเฉลี่ย 4.48 รองลงมา คือ การพัฒนาวัดยางน้อย โดยการสร้างอาคารสถานที่ ประปาและไฟฟ้าในวัด ตลอดจน ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน มีค่าเฉลี่ย 4.47 และการพัฒนาจิตใจ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและวัดให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือ เป็นที่พึ่งแก่กันและกัน มีค่าเฉลี่ย 4.46

2. ทิศนะต่อการดำเนินโครงการกิจกรรมพัฒนาต่างๆ ของพระพรหมวชิรญาณในชุมชนบ้านยางน้อย ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

2.1 โครงการส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษา พบว่า ระดับความเห็นการดำเนินโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ บ้านยางน้อย ของพระพรหมวชิรญาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.46 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การดำเนินโครงการส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าฯ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนต่อไป มีค่าเฉลี่ย 4.51 รองลงมา คือ สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการมีความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเองต่อไปได้ มีค่าเฉลี่ย 4.48 และความรู้ความสามารถของพระพรหมวชิรญาณในการประสานงาน/การดำเนินงานร่วมกับคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.46

2.2 โครงการสร้างโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ์ จากการศึกษาพบว่า ระดับความเห็นต่อการดำเนินโครงการสร้างโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ์ของพระพรหมวชิรญาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การดำเนินโครงการสร้างโรงพยาบาลเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษาฯ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก คือ เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนต่อไป มีค่าเฉลี่ย 4.10 รองลงมา คือ ความรู้ความสามารถของพระพรหมวชิรญาณในการประสานงาน/การดำเนินงานร่วมกับคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.05 และมีความต่อเนื่องในการดำเนินงานโครงการ มีค่าเฉลี่ย 4.05 เท่ากัน

2.3 การพัฒนาวัดยำน้อย จากการศึกษา พบว่า ระดับความเห็นต่อการพัฒนาวัดยำน้อยของพระพรหมวชิรญาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.51 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาวัดยำน้อยทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนต่อไป และความรู้ความสามารถของพระพรหมวชิรญาณในการประสานงาน/การดำเนินงานร่วมกับคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.56 เท่ากัน และรองลงมาคือ สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการมีความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเองต่อไปได้ มีค่าเฉลี่ย 4.52

2.4 การพัฒนาชุมชนบ้านยางน้อย จากการศึกษา พบว่า ระดับความเห็นต่อการพัฒนาชุมชนบ้านยางน้อยของพระพรหมวชิรญาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.51 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การพัฒนาชุมชนบ้านยางน้อยทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนต่อไป มีค่าเฉลี่ย 4.56 รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถของพระพรหมวชิรญาณในการประสานงาน/การดำเนินงานร่วมกับคนในชุมชนและหน่วยงานต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.54 และสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาให้ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการมีความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตัวเองต่อไปได้ มีค่าเฉลี่ย 4.52

ข้อวิจารณ์ผลการวิจัย

ในอดีตบทบาทพระสงฆ์ส่วนใหญ่ คือ ผู้นำทางปัญญาและความดี บทบาทนี้ได้เริ่มหายไปจากสังคมเพราะความเจริญก้าวหน้า ความทันสมัย และความเปลี่ยนแปลงของสังคม ในยุคสมัยปัจจุบันพระสงฆ์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมเป็นที่พึงพอใจ ขัดเกลาลดละทิ้งของผิดๆในสังคม เพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งทางใจ และมีพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมสามารถพัฒนาศักยภาพเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมได้

จากการศึกษา พบว่า กรณีของพระพรหมวชิรญาณ ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการพัฒนา พิจารณาจากกรปฏิบัติศาสนกิจที่ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากญาติโยม ลูกศิษย์ที่เคารพนับถือท่านและจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการตระหนักถึงความต้องการพื้นฐานทางสังคม โดยท่านได้วิสัยทัศน์จากการไปศึกษา ปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ มีโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้คนระดับสูงทำให้เห็นมุมมองการใช้ชีวิต ทำให้ท่านตระหนักว่าคนเรามีศักยภาพที่จะพัฒนาได้ ตรงกับหลักศาสนาจากการเรียนรู้ ฟีกฝน ท่านจึงอยากช่วยคน พัฒนาคนผ่านโครงการต่างๆ ท่านจึงให้ออกาสคน โดยการทำงาน มอบหมายงาน ฟีกฝนคนผ่านกระบวนการทำงาน ทำให้คนรู้จักเรียนรู้ แก้ไขตัวเอง แก้ไขปัญหา สอดคล้องกับคำที่กล่าวว่า “ถ้าเราให้ปลาเขาไว้กิน กินมื้อเดียวก็หมด แต่ถ้าเราสอนเขาให้รู้จักหาปลากินเอง เขาจะมีชีวิตที่ดีได้ และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพที่เขาจะมี”

การดำเนินกิจกรรมของโครงการต่างๆ มีลักษณะเด่นคือ ครอบคลุมทั้งด้านสาธารณสงเคราะห์ ความเป็นอยู่ที่ดีของชาวบ้าน และการพัฒนาจิตใจให้พ้นทุกข์ ให้มีปัญหาในการแก้ไขปัญหาการดำเนินโครงการต่างๆ ล้วนเป็นไปเพื่อช่วยเหลือให้ชาวบ้านและพระภิกษุ สามเณรในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เสริมสร้างปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพื่อให้มีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ ท่านจึงเน้นที่การพัฒนาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการส่งเสริมอาชีพให้คนมีงานทำในถิ่นฐานบ้านเกิด การทำงานโครงการต่างๆ มีความยาก และข้อจำกัดมากมาย แต่พระพรหมวชิรญาณท่านมีความเป็นผู้นำ ทั้งนำ ทำ นำสร้าง นำแก้ปัญหา เชื่อมผู้คนในส่วนต่างๆ ทั้งระดับบน กลาง และล่าง ที่มีความพร้อมแตกต่างกันเอามาเสริมการทำงานให้โครงการมีศักยภาพและดำเนินการที่เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด ประชาชน ชาวบ้านในชุมชนบ้านยางน้อยซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ กิจกรรมพัฒนาของพระพรหมวชิรญาณ ส่วนใหญ่จึงมีความเคารพ ศรัทธา และตระหนักในความเสียสละ ความตั้งใจในการพัฒนาชุมชนบ้านยางน้อยและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกับพระพรหมวชิรญาณเป็นอย่างดี

ลักษณะการดำเนินงานโครงการของ พระพรหมวชิรญาณเป็นการประสานกับคนทุกคน ทุกกลุ่ม ทั้งภาครัฐ หน่วยงาน ทหาร และชาวบ้าน เป็นการเชื่อมโยง ใช้เครือข่ายกับญาติโยมที่มีศรัทธามาช่วยกันดำเนินงาน บ้างเป็นกำลัง แรงกาย แรงใจ บ้างเป็นกำลังเงินปัจจัย จึงนับได้ว่าพระพรหมวชิรญาณท่านเป็นเสมือน“ศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน” อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาของพระพรหมวชิรญาณแม้ว่าจะให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือพัฒนา ชาวบ้านและคณะสงฆ์ในที่ต่างๆ แต่ก็ยังครอบคลุมเพียงบางส่วน หรือครอบคลุมเป็นบางจุด และเป็นลักษณะโครงการที่ทำให้ โดยการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายหน่วยงานและญาติโยมเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการของคนในพื้นที่ ยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้สึกว่าเป็นโครงการที่พระพรหมวชิรญาณทำให้สร้างให้ ดังนั้นเมื่อพระพรหมวชิรญาณไม่ได้ อยู่ในพื้นที่หรือไม่ได้ดำเนินการต่อจึงทำให้โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ลดพลัง ศักยภาพลงไปเป็นบางช่วง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่าพระสงฆ์กับการพัฒนา มีบทบาทความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นคณะ หรือกลุ่มพลังที่สำคัญของสังคม อยู่ในสถาบันหลักของชาติ ดังนั้น พระสงฆ์สามารถเข้ามามีส่วนและมีบทบาทในการพัฒนา สังคมให้ขับเคลื่อนไปในทางที่ดี ที่เหมาะกับยุคสมัยได้ ควรมีปัจจัยที่สนับสนุนบทบาทของพระสงฆ์ ดังนี้

1. พระสงฆ์ต้องมีทักษะความเป็นผู้นำ คิดเพื่องาน วางแผนดำเนินงานมีความสำเร็จ เป็นแบบอย่างที่ดี
2. มีโครงการที่ได้ทำให้เกิดความสำเร็จและต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างการเรียนรู้ได้จริง
3. ชุมชนควรกล้าสะท้อนปัญหาของตัวเองและเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของปัญหาอย่างแท้จริง
4. การดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ ในการพัฒนาควรยึดหลักความจำเป็นของชาวบ้าน มีความเข้าใจในสังขารม คิดถึงความจำเป็นของคนในการดำรงชีวิตเพื่อมาสอดคล้องกับโครงการ
5. พระสงฆ์ในชุมชนอย่าคิดว่าชาวบ้านเป็นปัญหา แต่ควรเห็นศักยภาพของชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทัศนะของชาวชุมชนบ้านยางน้อยที่มีต่อการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ (พระพรหมวชิรญาณ) ในภาพกว้าง ไม่ได้เจาะจงว่าเป็นการพัฒนาด้านใด และทำกับกลุ่มใด ซึ่งหากมีการศึกษาวิจัยที่เจาะจงหรือศึกษาอย่าง ลึกลงไปที่การทำงานพัฒนาของพระสงฆ์ในแต่ละด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านอาชีพ ด้านศาสนา ด้านสา ธารณสงเคราะห์ เป็นต้น ที่ทำร่วมกับชุมชนว่ามีกระบวนการ วิธีการขั้นตอนในการดำเนินงานอย่างไร และสามารถบรรลุ เป้าหมายการดำเนินงานได้หรือไม่อย่างไร ชุมชนได้เรียนรู้อะไรหรือไม่จากการพัฒนาสังคมโดยพระสงฆ์ เพื่อค้นหาชุดความรู้ การทำงานพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในชุมชนที่เป็นแนวทาง หรือแบบอย่างให้กับพระสงฆ์รูปอื่นๆ ที่มีใจหรือมีความประสงค์ที่ จะคิดริเริ่มโครงการกิจกรรมพัฒนาสังคมร่วมกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

พระมหารัตนพล รตนพโล. 2547. บทบาทพระสงฆ์ต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็งศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์กลุ่มสหธรรมเพื่อ การพัฒนาในจังหวัดสุรินทร์.ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พระอธิการประวิติ กันทะคุณ. 2550. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สมบุญ สุขสำราญ. 2530. การพัฒนาชนบทแนวพุทธวิธี: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์นักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2549. ทฤษฎีและกลยุทธ์ การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพัตรา สุภาพ. 2534. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.